

Minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen) aan hoge commissaris te Djakarta (Lamping), 9 januari 1951

Voor Lamping persoonlijk.

Ingevolge Uw verzoek geef ik U eerst een overzicht van de politieke situatie. Dit overzicht komt uitsluitend voor mijn rekening; ik heb daaromtrent met mijn ambtgenoten geen overleg gepleegd. Het Kabinet heeft besloten het Nieuw-Guineadebat af te wachten. Dit debat vindt waarschijnlijk Donderdag 18 Januari plaats. In het Kabinet leeft de opvatting, dat het Kabinet niet moet heengaan tenzij het Parlement daartoe aanleiding geeft.

De verklaring van Van der Goes van Naters dat de Partij van de Arbeid een soevereiniteitsoverdracht onder bepaalde voorwaarden aanvaardt, geeft wel de zienswijze van de grote meerderheid van de Partij van de Arbeid weer. Toch acht het Kabinet in zijn geheel deze verklaring weinig gelukkig en zeker niet op het juiste ogenblik afgelegd. Het Kabinet is inzake Nieuw-Guinea niet homogeen, maar op bijna alle andere terreinen heerst in het Kabinet een grote mate van eensgezindheid, terwijl de goede verhoudingen in het Kabinet ook onder de Nieuw-Guineakwestie niet hebben geleden, al hebben zich wel eens moeilijke situaties in verband daarmee voorgedaan.

Een Kabinetscrisis in verband met het Nieuw-Guineaprobleem zou misschien tot een formatie kunnen leiden, die in dit probleem homogeen is, maar of dit op de meeste andere terreinen ook het geval zou zijn, durf ik te betwijfelen.

Een kabinetscrisis lijkt mij te voorkomen indien de Partij van de Arbeid zich ten aanzien van Nieuw-Guinea neerlegt bij het feit, dat geen enkele politieke partij ten onzent haar inzichten kan verwezenlijken zonder de steun van anderen. Indien zij deswege een vermindering van haar aansprakelijkheid voor de thans gevoerde Nieuw-Guineapolitiek reclameert, zou dit geen nieuw precedent scheppen, daar de KVP in het verleden iets soortgelijks ook bij gelegenheid van het aftreden van Minister Sassen gedaan heeft.

In dit verband merk ik overigens nog op dat uit een artikel van het Parool van gisteravond blijkt, dat het Parool zich ergert over de hooghartige wijze, waarop men zich in Djakarta over de verklaring van Van der Goes heeft uitgelaten. Zojuist publiceert het ANP een verklaring van Van der Goes, blijkens welke hij niet namens de Partij Van de Arbeid heeft gesproken, terwijl ook de Kamerfractie geen voorkennis van het interview had. Hij ontkent gezegd te hebben, dat de PvdA in een Kabinetscrisis mogelijkheid tot oplossing van de Nieuw-Guineakwestie ziet. Daarnaast verklaart het partijbestuur van de PvdA, dat het met voldoening kennis heeft genomen van het feit, dat tijdens de onderhandelingen haar Tweede Kamerfractie met een constructief voorstel poogde een bijdrage te leveren om de moeilijkheden te boven te komen, en dat de Regering blijkens haar voorstellen blijk heeft gegeven niet vast te houden aan de uitsluitende Nederlandse soevereiniteit over Nieuw-Guinea, en spreekt als haar oordeel uit, dat het standpunt van de Nederlandse Regering een aanvaardbaar uitgangspunt vormt voor verdere onderhandelingen.

De Partij van de Vrijheid is sterk in de oppositie. De Heer Oud heeft in zijn Partijorgaan zich erover verbaasd, dat Minister Stikker niet is afgetreden toen het Kabinet besloot de Uniegedachte in het Nieuw-Guineaprobleem te introduceren. Of de heer Oud zijn gehele partij vertegenwoordigt indien hij aldus tegen Minister Stikker stelling neemt, mag met reden betwijfeld worden.

De Anti Revolutionnaire Partij is nog krachtiger in de oppositie dan de Partij van de Vrijheid. Zij spreekt van deviatie, afglijden, drijfzand, woordbreuk enz. Toch zijn er ook in de

AR Partij belangrijke groepen die deze oppositie a outrance veroordelen en met hun opvattingen dicht bij het Regeringsbeleid staan.

De Christelijke Historische fractie heeft haar houding niet duidelijk bepaald.

Aangenomen mag worden, dat een deel dier fractie, vooral in de Eerste Kamer, de Regeringspolitiek zal afvallen. De Heer Tilanus is in zijn oordeel over het Indonesisch beleid van de Regering steeds zeer gematigd. Het is echter de vraag of hij ditmaal niet zich verplicht zal zien om het Regeringsbeleid als te toegeeflijk jegens Indonesië te kenmerken. In het bijzonder heeft het voorstel van de Regering om de onderhandelingen voort te zetten met bijstand van de UNCI of een andere internationale instantie niet de sympathie gehad van de Christelijk Historische fractie. Dit voorstel vond practisch alleen bij de Partij van de Arbeid instemming.

Bij de verdediging van het gevoerde beleid in de Kamer zal ik doen uitkomen, dat Nederland ten aanzien van Indonesië zich heel wat toeschietelijker heeft getoond dan omgekeerd. Het verwondert mij daarom dat de Heer Rum tegenover U verklaard heeft dat ik ter conferentie een onverzoenlijk standpunt ingenomen heb. Het is waar dat ik de juistheid van de Indonesische claim op Nieuw-Guinea niet inzie, daar ik anders voor soevereiniteitsoverdracht geporteerd zou zijn, maar ik geloof dat tijdens de conferentie juist de Indonesische delegatie, vooral na de terugkeer van de Heer Rum uit Djakarta, volstrekt onverzoenlijk is geworden. Voor zijn reis naar Djakarta had de Indonesische delegatie veel belangstelling voor ons voorstel tot instelling van een Nieuw-Guinea Raad. Na de terugkeer van Rum eiste Rum dat op 27 December de Nederlandse Regering onvoorwaardelijk zich zou verbinden om medio 1951 de soevereiniteit over Nieuw-Guinea aan Indonesië over te dragen. Wat de Indonesische delegatie hiertoe bewogen heeft, weet ik niet nauwkeurig. Het kan zijn dat de Regering en het Parlement in Djakarta zich onverzoenlijk hebben getoond. Mogelijk heeft hier echter ook toe bijgedragen een verkeerde visie van Rum op de politieke verhoudingen in Nederland.

In verband met hetgeen zich thans afspeelt inzake eventuele opzegging van de Unie, moge ik in herinnering brengen mijn telegram 90 aan Hirschfeld, waarin argumentatie is opgenomen voor het onopzegbaar karakter der Unieverhouding. Dit te Uwer persoonlijke documentatie en niet met de bedoeling dat U deze gedachte thans expliciet naar voren brengt. De onopzegbaarheid welke, naar onze opvatting, aan het Uniestatuut eigen is, neemt uiteraard niet weg, dat in verband met het karakter der Unie zelve, aan Rum moet worden toegegeven dat zij slechts kan leven bij de gratie van wederzijdse gezindheid tot samenwerking.

Terecht en juist werd in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 4 dezer deze zaak aldus getypeerd, dat de Unie voor Nederland juist zoveel waarde heeft als Indonesië hieraan wil toekennen. Indien Indonesië de Unie als ruilobject hanteert, is de ruilwaarde van de Unie dan ook uiterst gering. Romme verbindt daaraan in de Volkskrant van heden de opmerking, dat wanneer een der partijen te kennen geeft dat zij over de Unie nader wil praten, ons dan minder interesseert de overweging dat zij niet opzegbaar is en Nederland dan zeker niet geneigd is dit praten tegen te gaan. De Unie, zo stelt hij, is alleen interessant in zover beide partijen haar interessant vinden.

Ik meende hiermede een juiste karakteristiek is gegeven, ook van de Nederlandse opvatting der Unie.

Ook in fine van mijn telegram 90 werd dan ook reeds gesteld dat het statuut of de daaraan gehechte bijzondere overeenkomsten op den duur zouden kunnen gewijzigd worden, zij het alleen met onderling goedvinden van beide partijen.

Uw mededeling, dat Djuanda misschien in aanmerking komt voor een benoeming tot Hoge Commissaris werd gisteren in het Kabinet besproken. Men schat Djuanda om zijn persoonlijke kwaliteiten zeer hoog, men betreurt het alleen, dat hij niet gelijk Rum een belangrijke groep achter zich heeft. Men ziet daarin echter geen aanleiding om tegen een benoeming van Djuanda op passende wijze stelling te nemen.